

Лекція 3. Глобальний економічний цикл

- Природа глобальної економічної циклічності
- Глобальні економічні кризи
- Антициклічне регулювання в глобальній економіці

Інформаційне забезпечення:

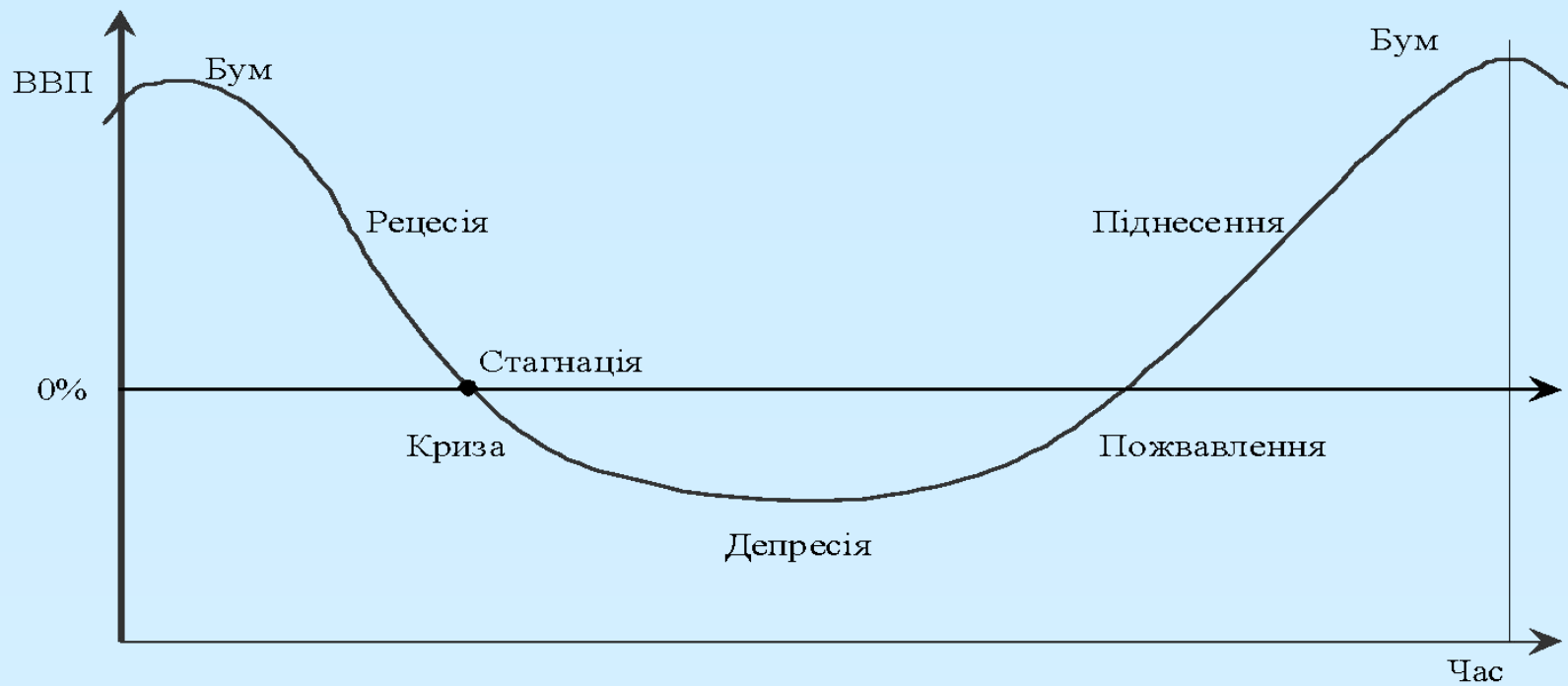
1. Антициклічне регулювання ринкової економіки: глобалізаційна перспектива: монографія / Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, Я.М. Столярчук [та ін.]; за заг. ред. д-ра екон.наук, професорів Д.Г. Лук'яненка та А.М. Поручника. – К.: КНЕУ, 2010. – 334 с.
2. Еволюція світ-системи глобалізму (Стратегічні імперативи співрозвитку): колект. Монографія / [О.Г. Білорус, О.В. Гаврилюк, Д.Г. Лук'яненко та ін.]; кер. Авт.кол. і наук. ред. О.Г. Білорус. – Київ: КНЕУ, 2014. – 432 с.
3. Глобальное экономическое развитие: тенденции, асимметрии, регулирование: монография / Д.Лукьяненко, В. Колесов, А. Колот, Я. Столярчук и др.; под науч. ред. проф. Д.Лукьяненко, А. Поручника, В. Колесова. – К.: КНЭУ, 2013. – 466с.
4. Глобальна економіка: дискредитація стандартів розвитку / Д. Лук'яненко, О. Павловська // Ринок цінних паперів України. – 2008. - №11-12. – С. 3-11.
5. Глобальні фінансові дисбаланси та їх макроекономічні наслідки / Д. Лук'яненко, А. Поручник, Я. Столярчук // Журнал європейської економіки. – 20110. – Т.9, № 1. – С. 73-92.

1. Природа глобальної економічної циклічності

- Економічний цикл — періодичне повторення протягом років піднесення і спаду в економіці.

Нерівномірність економічного розвитку характеризується:

- постійно наявним **дисбалансом між зростаючими можливостями виробництва і обмеженістю платоспроможного попиту** споживачів
- **стихійністю суспільного виробництва**, тобто відсутністю свідомої підтримки його пропорційності та плановірності діяльності суб'єктів господарювання, коли встановлення рівноваги економічної системи відбувається лише через коливання ділової кон'юнктури та постійно повторювані економічні кризи

**Рис. Економічний
цикл**

Криза (спад) — завершує попередній періодичний цикл і є початком наступного. Характеризується: труднощами збуту виробленої продукції, скороченням виробництва, зростанням попиту на ліквідність (готівку), збільшенням ставки позичкового відсотка. Паніка на ринку цінних паперів, курс акцій швидко падає. Закриваються і банкрутують фірми, передусім дрібні.

Спад (рецесія) характеризується скороченням обсягів виробництва і зниженням ділової і інвестиційної активності. Внаслідок цього збільшується зростання безробіття. Офіційно фазою економічного спаду, або рецесією, вважають падіння ділової активності, що **триває понад три місяці підряд.**

- *Депресія* — фаза циклу, якій властивий застій виробництва. Відтворення — просте. Національний продукт уже не зменшується, але більше не зростає, відсоткова ставка падає до свого мінімального значення. Зростає сукупний попит і готуються умови до пожвавлення виробництва і комерційної діяльності.
- *Пожвавлення* — спостерігається ріст ділової активності, що супроводжується зростанням промислового виробництва та інвестицій, помітного скорочення безробіття, підвищенням особистих доходів і прибутків корпорацій;

- Нарощування інвестицій, що пожвавлює попит — спочатку на капітальні блага, а потім і на споживчі, адже зростає зайнятість. Найяскравішою ознакою пожвавлення є збільшення платоспроможного попиту.
- Для виходу із застійного стану застосовується стимулювання попиту. Обсяг виробництва досягає попереднього найвищого рівня, і економіка вступає у фазу піднесення.
- *Піднесення (зростання)* — фаза циклу, коли обсяг виробництва перевищує обсяг найбільшого піднесення попереднього циклу і зростає найвищими темпами. Розпочинається справжній економічний бум, швидке економічне зростання, яке уже готує ґрунт для наступного спаду і нового економічного циклу.

Наукові школи та підходи до вивчення економічної циклічності

Наукові школи	Трактування та підходи
Англійські дослідники Т. Тук і У.Н'юмарч	<p>Кризи і перевиробництво є лише епізодами, або окремими фазами, більш значних за масштабами економічних процесів.</p> <p>Кожна наступна фаза циклу ділової активності генерується у попередніх і тим самим формуються засади циклічного підходу до аналізу економічної динаміки</p>
Теорія капіталістичного нагромадження К.Маркса	<p>Будучи обумовленою різним рівнем наділеності галузей та територій необхідними природними, людськими, фінансовими та технологічними ресурсами, така диспропорційність унеможлиблює одночасний, пропорційний розподіл капіталу в галузевому та територіальному розрізах та спричиняє стрибкоподібність, асинхронність та різношвидкісну динаміку різних ланок суспільного виробництва.</p> <p>Відсутність плановірності діяльності суб'єктів господарювання унеможлиблює свідому підтримку оптимальних пропорцій народного господарства.</p>

<p>«Континентальна» наукова Школа (Дж. Кітчін, К.Жугляр, К. Райт, М. Туган-Барановський, Й. Шумпетер, Д. Робертсон, М. Кондратьєв, С. Кузнець)</p>	<p>В основі нерівномірного економічного зростання країн лежать реальні (немонетарного характеру) чинники, зокрема радикальні інноваційні зрушення, технологічні зміни, інвестиції. При цьому макроекономічна рівновага порушується на горизонтальному рівні унаслідок диспропорцій в реальних секторах економіки (промисловість, сільське господарство тощо)</p>
<p>«Англо-Американська» школа, або загальна теорія бізнес-циклів (Дж. Міль, В.Джевонс, А.Маршал, І.Фішер, В. Беверідж, А.Афталіон, Р.Хоутрі, Д.Кларк, А. Пігу)</p>	<p>фокусували увагу на зовнішніх чинниках економічних циклів (психологія людей, монетарна система, зовнішні шоки), тобто таких, які не мають прямого відношення до реальної економіки. Розмежування економічних циклів за функціональним критерієм і виділення на цій основі так званих «циклів Кітчина» (з періодом 3-4 роки), «циклів Жугляра» (тривалістю 7-11 років), «циклів Кузнеця» (17-18 років)</p>
<p>Й. Шумпетер</p>	<p>Зростання національного продукту країн завжди відбувається у формі дисгармонійних стрибків у результаті освоєння ними принципово нових інноваційних проектів. Суперечливий та асинхронний характер науково-технічного прогресу</p>

М.Кондратьєв

Взаємозв'язок статичного та циклічно-динамічного розвитку економічної системи та його вплив на суспільний розвиток; обґрунтував незворотність кризових фаз у динаміці економічних циклів, проаналізував їхню структуру й наслідки; визначив рушійні сили великих циклів кон'юнктури та їхній взаємозв'язок з середньостроковими циклами; а також обґрунтував визначальну роль інновацій у зміні великих циклів. Вони тривають 50 років і зумовлені процесом якісних змін базисних поколінь і технологій, транспортних засобів, великих споруд тощо у провідних галузях економіки. Виділив такі цикли: 1789-1849 рр. (перший довгий цикл); 1849-1896 рр. (другий довгий цикл) і назвав початок третього великого циклу (1896 р.), який завершився у 1938 р. Четвертий довгий цикл через Другу світову війну розпочався у 1952 р. і завершився наприкінці 1990-х років.

- За період з 1825 р. до середини 90-х років ХХ ст. відбулись 22 цикли, кожен з яких складався з чотирьох фаз: криза, депресія, пожвавлення та піднесення.

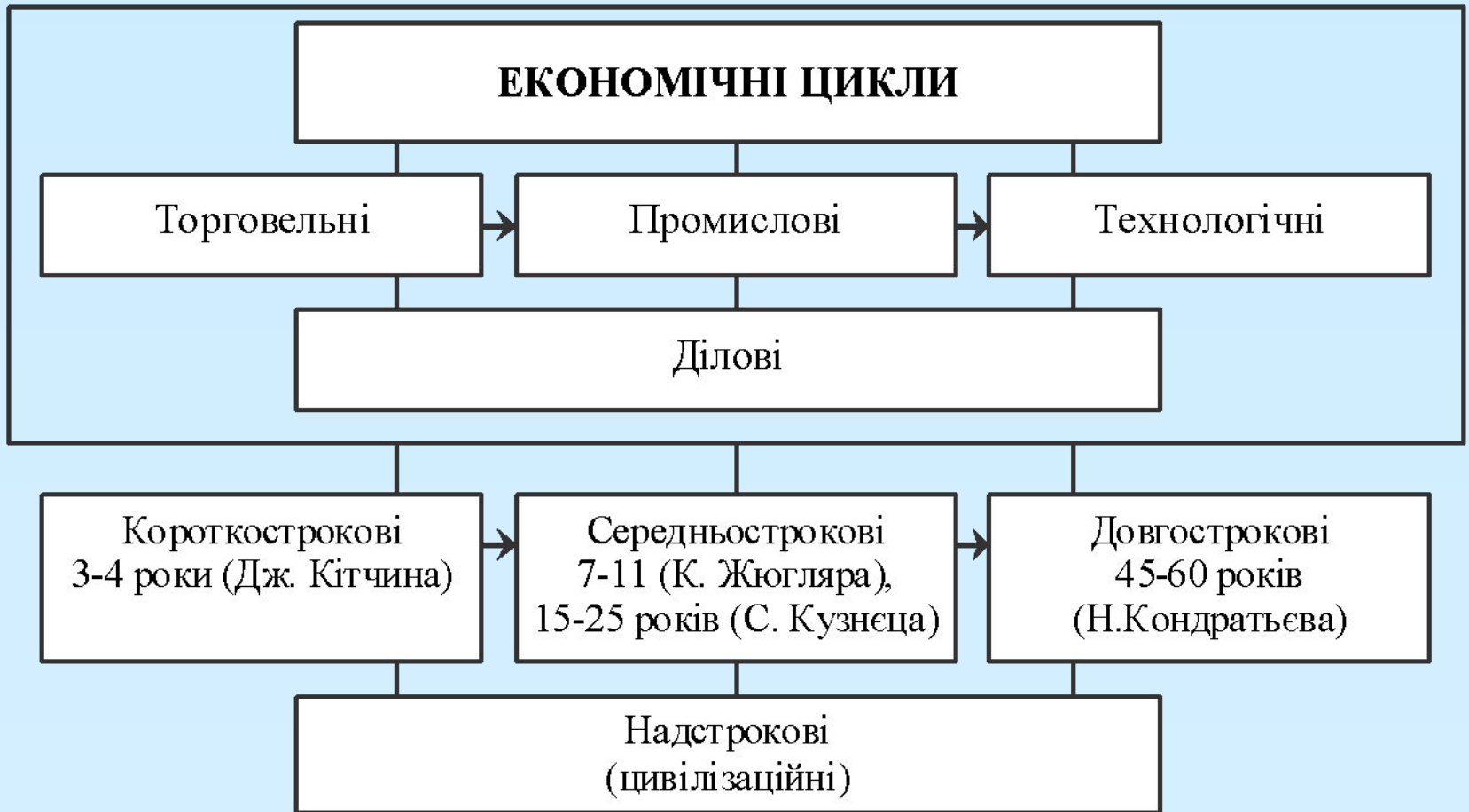
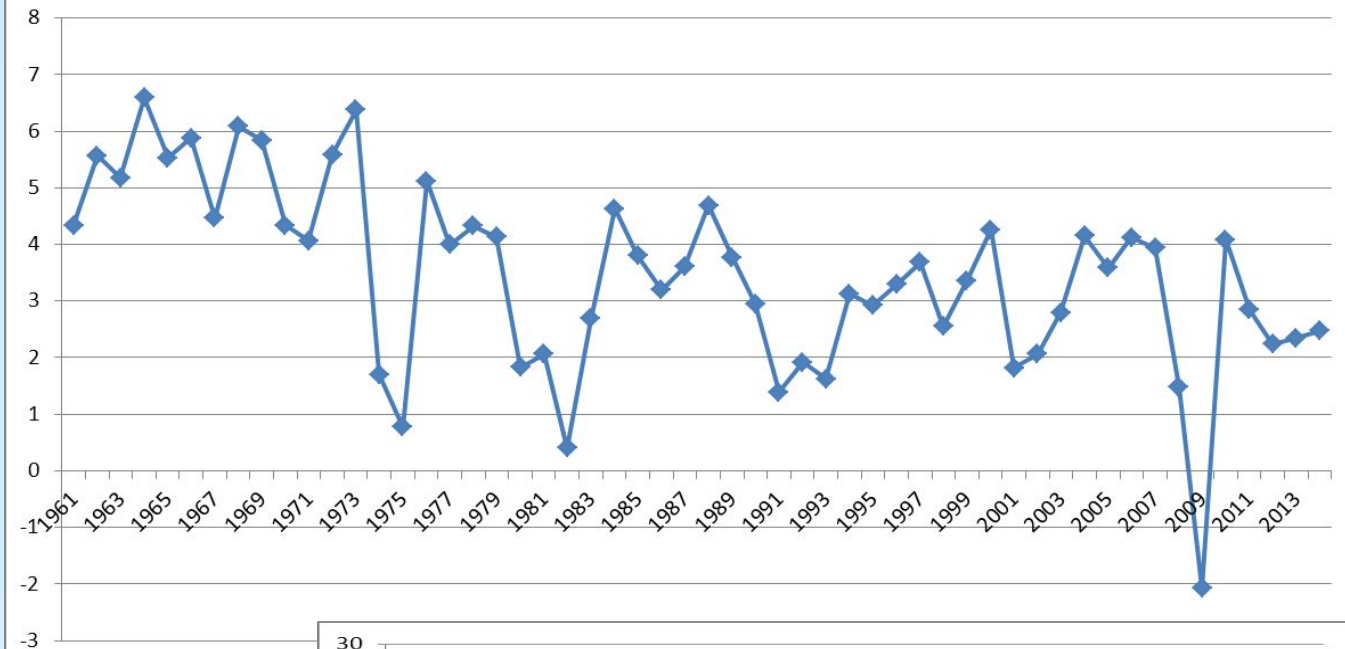

Рис. Систематизація економічних циклів

- Методологія визначення та оцінки економічних циклів базується на використанні емпіричних моделей циклічності, зокрема:
- класичних бізнес-циклів – ділова активність оцінюється відносно статичної бази порівняння (досліджується динаміка базисних темпів зростання основних макроекономічних індикаторів за місяць, квартал, рік);
- циклів темпів зростання – ділова активність оцінюється відносно попереднього рівня (обчислюються ланцюгові темпи зростання основних макроекономічних індикаторів, часто – лише ВВП);
- циклів зростання – ділова активність оцінюється відносно динамічної бази порівняння – економічного тренду, яким, зазвичай, є загальна тенденція зростання ВВП.

- Для датування (dating) класичних бізнес-циклів у США Національне бюро економічних досліджень (НБЕД) керується вибіркою таких макроекономічних індикаторів (за місяць): реальний особистий дохід за мінусом трансфертних виплат, зайнятість, промислове виробництво, оптова та роздрібна торгівля, реальний ВВП.

WLD GDP growth (annual %)

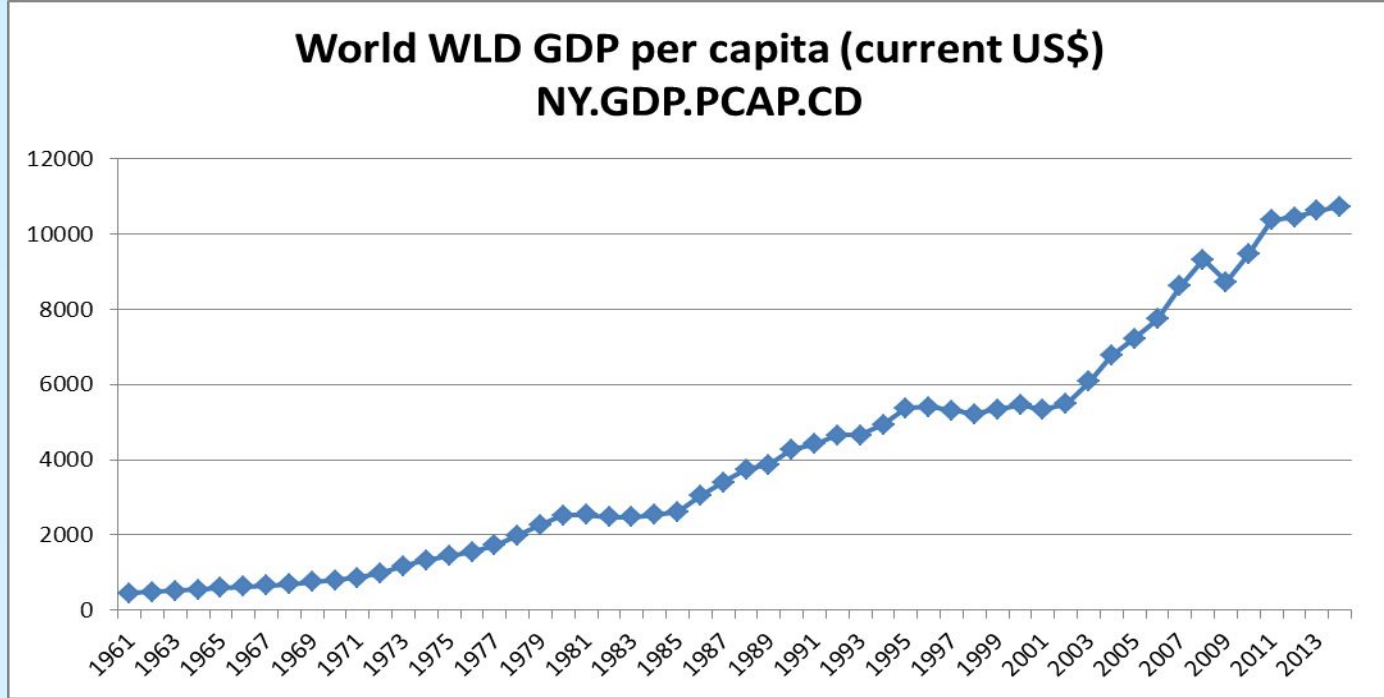
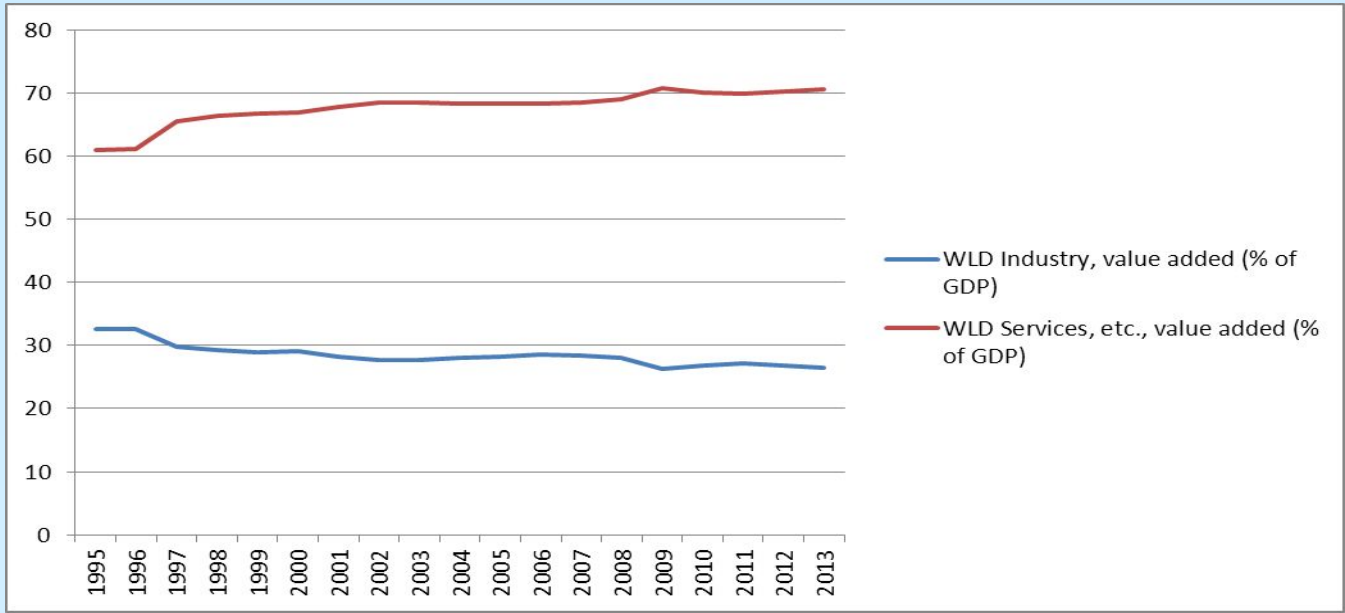
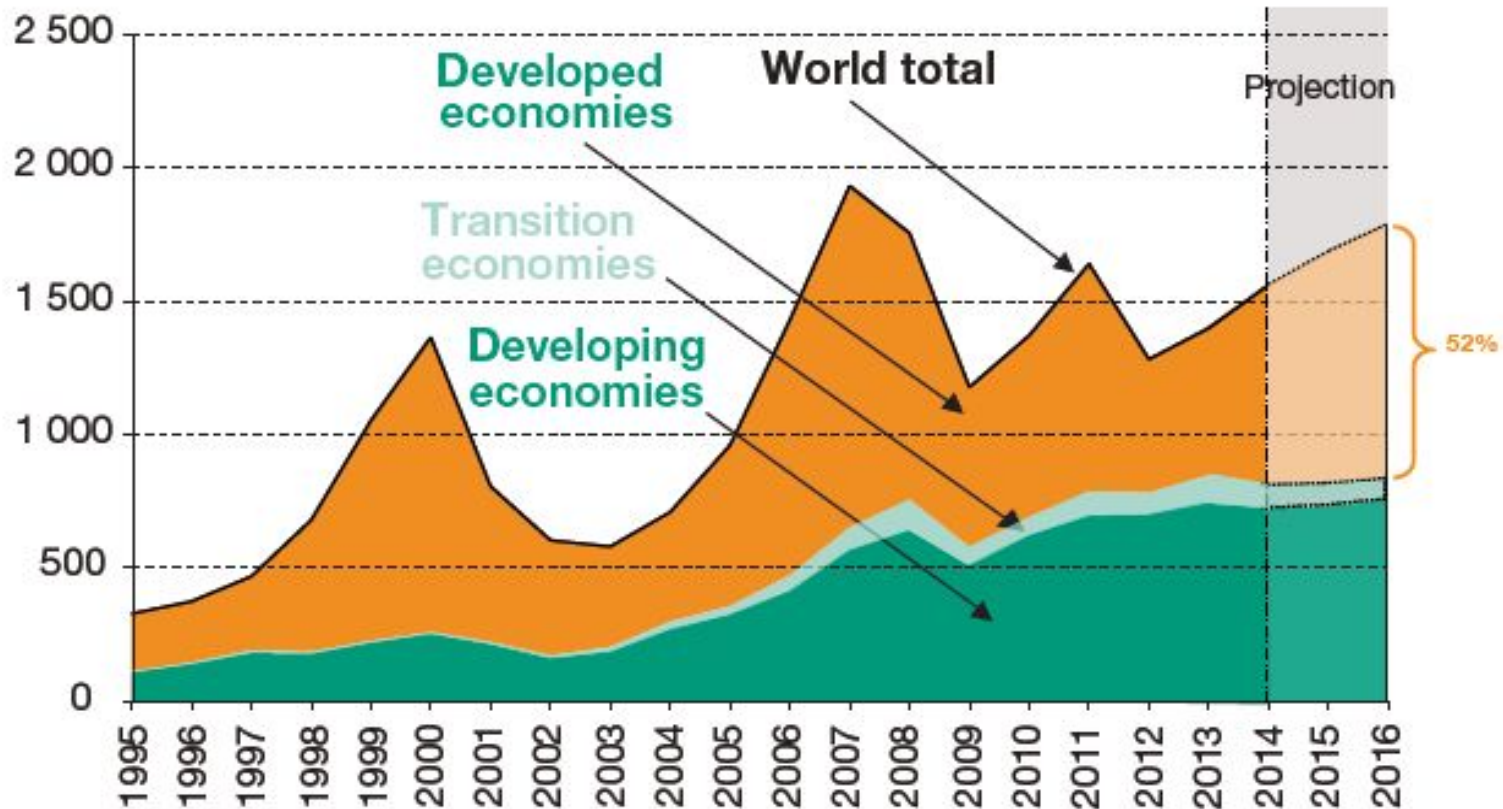

Figure 1. FDI inflows, global and by group of economies, 1995–2013 and projections, 2014–2016
(Billions of dollars)

Динаміка глобального притоку ПІІ по групах країн світу, 1980-2016, млрд. дол. США

- Виділяючи динамічні характеристики економічних циклів, фахівці НБЕД макроекономічні індикатори диференціюють на проциклічні, ациклічні та антициклічні.
- **Проциклічні індикатори** мають тенденцію до зростання в період економічного піднесення і до зменшення протягом економічного спаду, тому вони є базовими критеріями ідентифікації економічних циклів.
- **Антициклічним змінним** властиве зростання в період економічного спаду і скорочення у фазі економічного піднесення, що визначає можливість розробки на їх основі інструментарію діагностики ринкової кон'юнктури.
- **Динаміка ациклічних змінних** не пов'язана безпосередньо із циклами ділової активності.

Аналіз чинників, що призводять до економічних рецесій та економічного поживлення*

Чинники (складові ВВП)	Оцінка для 21 країни	Період у розрізі десятиліть			Оцінка для країн «великої сімки»
		1970-ті рр.	1980-ті рр.	1990-ті рр.	
Аналіз чинників, що призводять до економічної рецесії (відношення зміни окремого чинника від вершини до низини до такої зміни ВВП, %)					
Запаси	66	78	77	36	52
Приватні інвестиції	50	47	36	72	67
Приватне споживання	12	2	14	24	22
Чистий експорт	- 21	- 16	- 21	- 30	- 27
Урядові видатки	- 10	- 13	- 9	- 6	- 5
Зміна від вершини до низини, у % до вершини					
ВВП	- 2,7	- 3,8	- 2,1	- 2,2	- 2,4
Аналіз чинників, що призводять до економічного поживлення (відношення зміни окремого чинника протягом перших 4-х кварталів після низини до такої зміни ВВП, %)					
Запаси	25	38	25	- 6	21
Приватні інвестиції	5	6	9	—	18
Приватне споживання	45	44	38	63	52
Чистий експорт	6	-2	11	18	- 1
Урядові видатки	19	14	17	32	10
Зміна протягом перших 4-х кварталів після низини, у % до низини					
ВВП	3,5	5,6	3,0	2,2	3,4

* Аналіз проведено для 21 країни з розвинутою ринковою економікою: Австралія, Австрія, Бельгія, Канада, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Ірландія, Італія, Японія, Нідерланди, Нова Зеландія, Норвегія, Португалія, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Великобританія, США.

2. Глобальні економічні кризи

- **Економічна криза** — різке погіршення економічного стану країни, що виявляється в значному спаді виробництва, порушенні виробничих зв'язків, що склалися, банкрутстві підприємств, зростанні безробіття, і у результаті — в зниженні життєвого рівня, добробуту населення.
- Економічна криза — скорочення зростання економіки (ВВП) до нуля відсотків або виникнення від'ємних значень в динаміці ВВП на відрізок 2-3 квартали.
- Економічна криза — органічний розлад господарського життя, наслідком якого є втрати доходів та багатств або економічна смерть значної частини підприємців.

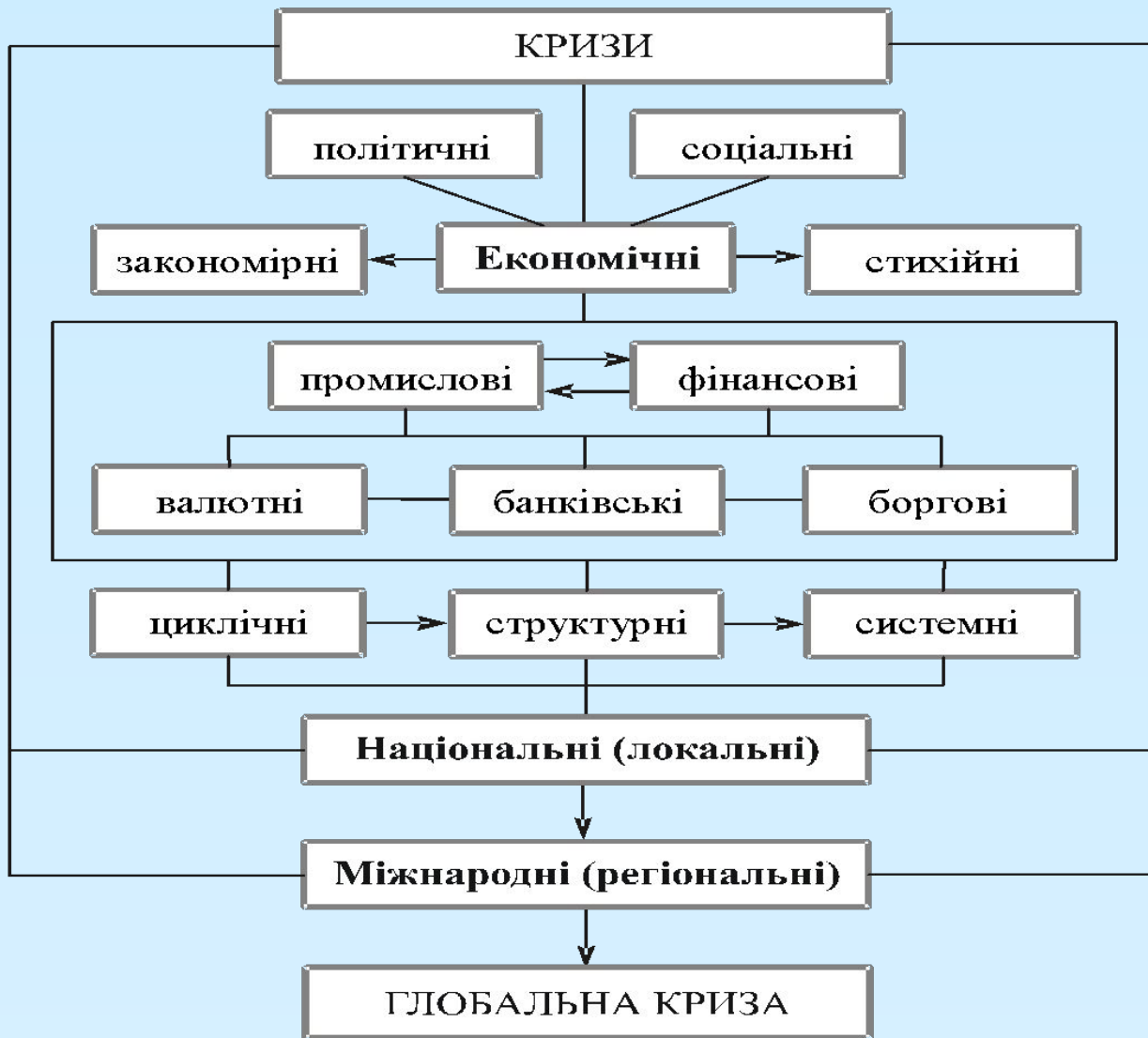

Рис. Систематизація і логіка розвитку криз

Найкрупніші економічні кризи, що викликані циклічністю розвитку світової економіки

Кризи та світові депресії	Термін кризи	Тривалість	Головна галузь збитків й краху
Фінансова криза 1797 року	1797-1800	3 роки	Торгівля та нерухоме майно
Фінансова криза 1819 року	1819-1824	5 років	Банкрутство банків
Фінансова криза 1837 року	1837-1843	6 років	Банкрутство банків, крах валют
Фінансова криза 1857 року	1857-1860	3 роки	Залізниці та нерухоме майно
Фінансова криза 1873 року	1873-1879	6 років	Банкрутство банків
Депресія	1873-1896	23 роки	Світова депресія, не дивлячись на велике зростання економіки
Фінансова економічна криза 1893 року	1893-1896	3 роки	Залізниця
Фінансова криза 1907 року	1907-1908	1 рік	Банкрутство банків, викликане новими фінансовими інструментами
Велика депресія	1929-1939	10 років	Глобальна світова фінансова економічна криза 1929 року. Повний крах фондової біржі, банкрутство банків, торгові війни
Фінансова криза 1937 року	1937-1942	5 років	Воєнні паніки, Друга світова війна, скандали Уолл-Стріт фактично частина Великої депресії
Нафтова криза 1973 року	1973-1975	2 роки	Зростання в 4 рази цін на нафту, інфляція
Криза 1980 року Спад 1990 року	1987-1991	4 роки	Доларова криза, торгівля, нерухоме майно
Світова фінансова криза 1997-1998 рр. Дефолт у Росії 1998 р.	1997-1998	2 роки	Потрясіння на азійських фінансових ринках, ринку цінних паперів, банкрутство банків
Фінансова криза 2008 року	2008-...	...	Іпотечна криза, банкрутство банків, зростання інфляції; зменшення обсягів виробництва, попиту та цін на сировину; зростання безробіття

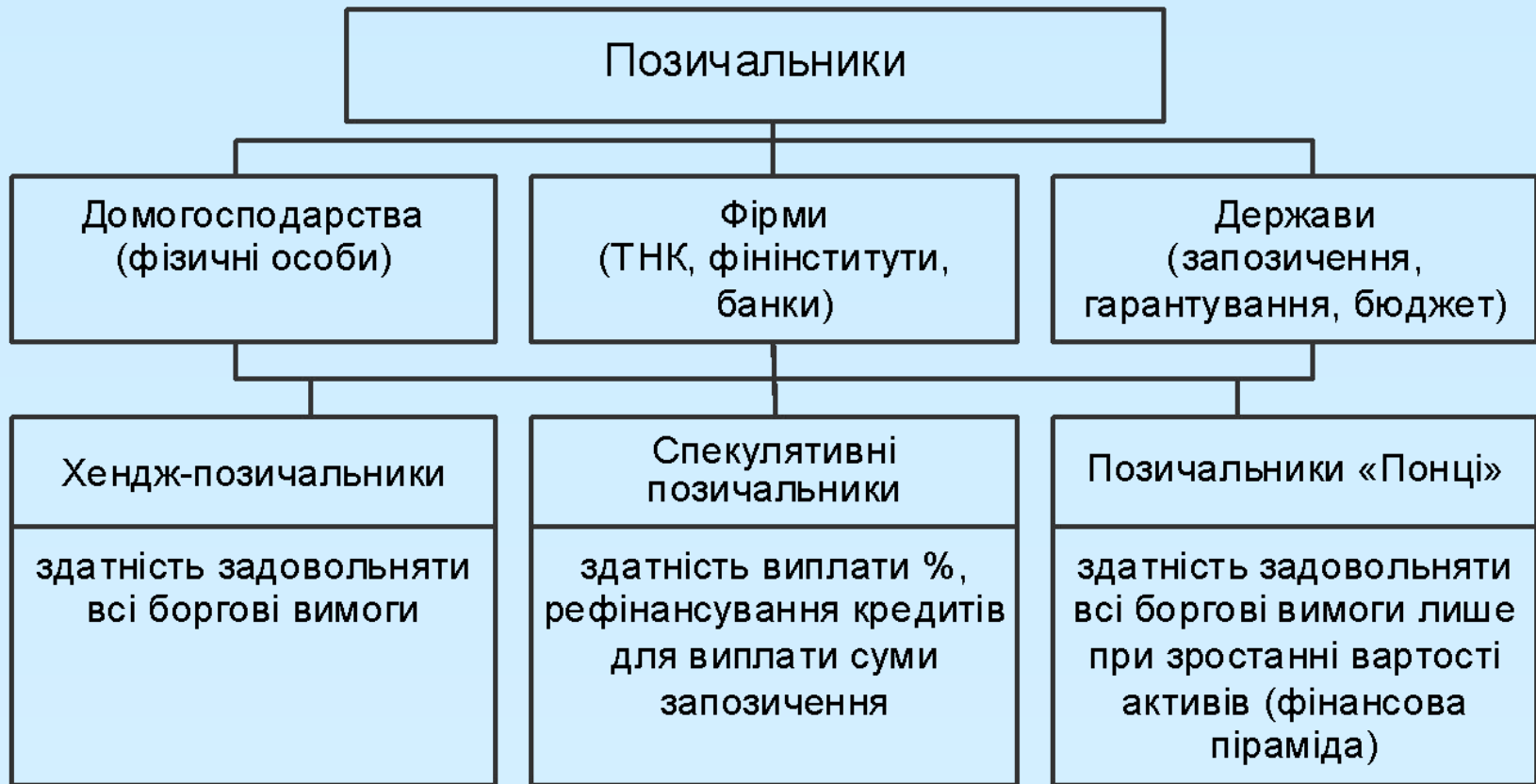
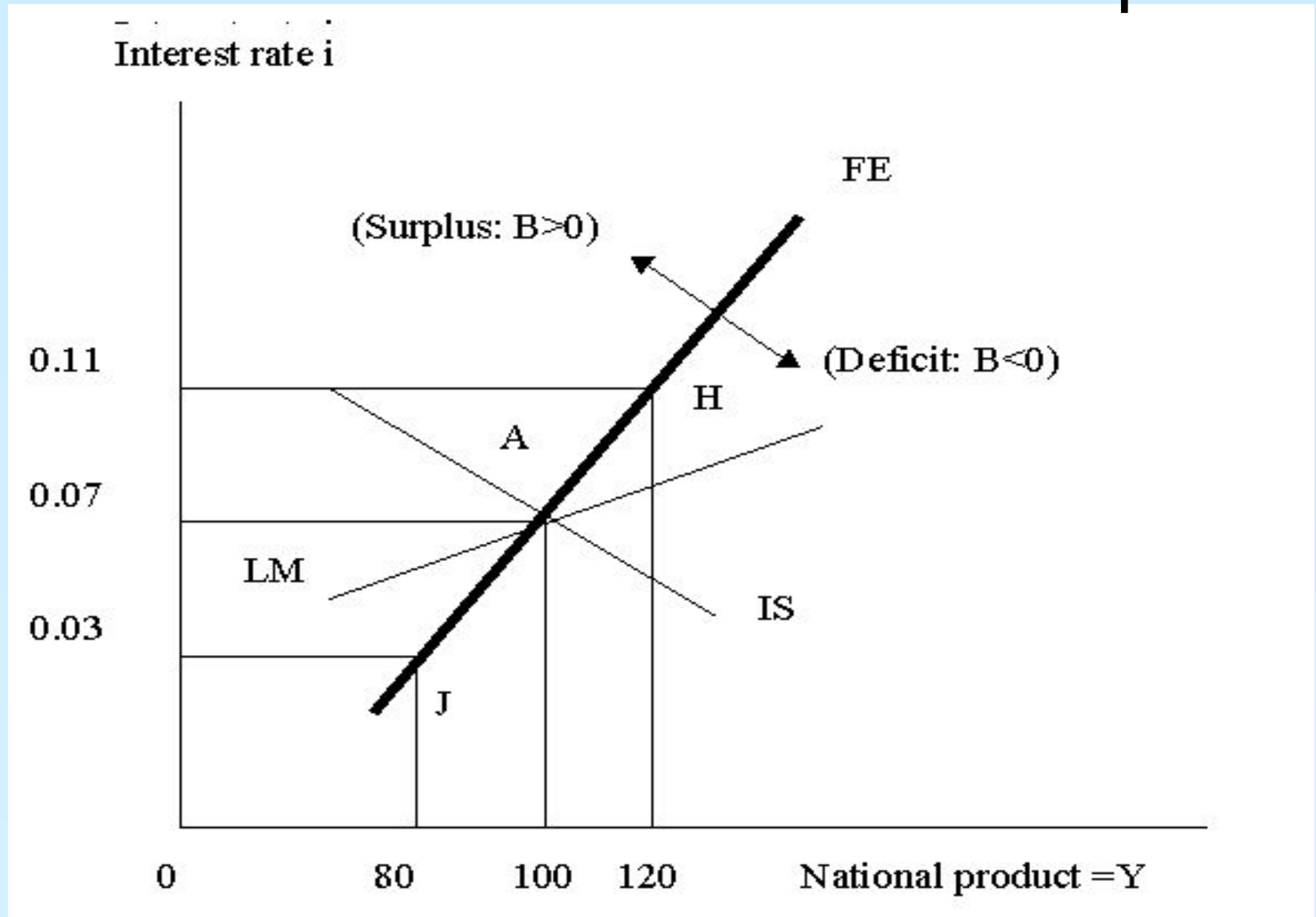

Рис. Характеристика основних позичальників

Спільні передумови виникнення криз

- Лібералізація фінансового сектору;
- Недосконалість міжнародного ринку капіталу (нераціональні дії, спекуляції, “фінансові бульбашки”, асиметричність інформації”);
- Покладання на зовнішні джерела фінансування;
- Кризова інфекція, ефект “доміно”, паніка, “стадна” поведінка

3. Антициклічне регулювання в глобальній економіці

Відношення державного боргу до ВВП в розвинених країнах світу в 1980-2010 роках з урахуванням кризових періодів 1997-1998 та 2008-2009 років, %

Країна	Рік										
	1980	1990	1996	1997	1998	1999	2000	2007	2008	2009	2010
Франція	20,71	33,99	55,48	58,00	59,28	58,81	63,66	63,78	67,49	78,08	84,25
Німеччина	n/a	n/a	55,60	58,43	59,66	60,90	67,56	64,91	66,35	73,51	79,99
Італія	n/a	93,06	121,55	120,89	118,06	113,70	106,65	103,62	106,31	116,07	119,01
Японія	51,38	68,30	92,43	100,33	107,13	133,79	191,34	187,65	195,00	216,35	220,28
Канада	n/a	31,00	56,30	58,22	60,52	60,95	64,43	57,18	54,85	54,86	54,96
Великобританія	46,10	37,02	46,31	48,22	49,26	43,66	43,13	43,94	52,05	68,33	77,24
США	42,28	62,21	71,12	70,30	67,80	60,84	61,12	62,16	71,22	84,58	91,55
Євросоюз	n/a	n/a	67,51	69,34	68,82	65,73	61,46	59,40	63,93	73,93	79,48

Джерело: розроблено на основі даних www.imf.org

Наднаціональне регулювання міжнародних фінансових ринків

- Питанням наднаціонального регулювання міжнародних фінансових ринків, зокрема кредитів та боргів, присвячена діяльність Паризького і Лондонського клубів, які здійснюють регулювання відповідно державної (або забезпеченої державою) та приватної зовнішньої заборгованості.
- **Паризький клуб** є неформальною організацією, що об'єднує інтереси країн-кредиторів (переважно країн ОЕСР). Клуб виник у 1956 р. як зібрання приватних банків-кредиторів для врегулювання зовнішнього боргу Аргентини. Він не має чіткої організаційної структури та членства і формально відкритий для всіх країн, які є кредиторами і приймають практику роботи цієї організації. Основними членами Паризького клубу є розвинуті країни — члени ОЕСР. Головою Паризького клубу традиційно є висока посадова особа міністерства фінансів Франції, а його секретаріат знаходиться у французькому казначействі.

- Основними принципами, якими керується клуб у процесі реструктуризації зовнішніх державних боргів, є такі:
- консенсус означає, що всі рішення приймаються тільки за згоди всіх членів клубу;
- солідарність кредиторів передбачає, що жоден із них не прагне вирішувати питання врегулювання тільки своїх боргів;
- зумовленість реструктуризації боргу затвердженням МВФ програми економічного коригування країни-боржника;
- рівний підхід з боку боржників до всіх кредиторів, включаючи кредиторів — нечленів Паризького клубу. Боржники не повинні прагнути отримати вигідніші умови врегулювання боргів іншим кредиторам.

- Умови, на яких реструктуруються борги країн, що розвиваються, Паризьким клубом періодично переглядаються. Найвідомішими серед них є Торонтські, Лондонські, Неапольські та Ліонські умови.

Торонтські умови (Toronto terms), які діяли в 1988—1991 рр.

- часткове списання боргів (списання 33 % чистої поточної вартості боргу і перенесення платежів за іншою частиною на 14 років під ринкову ставку з восьмирічним періодом);
- збільшення терміну погашення боргу (перенесення строків платежів на 25 років, включаючи 14 років пільгового періоду);
- використання пільгової відсоткової ставки (перенесення платежів за боргами на 14 років під ринкову відсоткову ставку, зменшену на 3,5 пункту, з восьмирічним пільговим періодом).

Лондонські умови (London terms) діяли в 1991—1994 рр. За цими умовами країни-кредитори могли списати близько 50 % чистої поточної вартості боргу через:

- • перенесення платежів на 23 роки з шестирічним пільговим періодом під пільгову відсоткову ставку;
- • скорочення платежів для обслуговування боргу, відповідно до яких його розмір зменшується завдяки використанню пільгової відсоткової ставки, з виплатою іншої частини протягом 23 років з п'ятирічним пільговим періодом.
- • виплати всього боргу протягом 25 років із шістнадцятирічним пільговим періодом.

Згідно з Неапольськими умовами (Naples terms), що діють з 1995 р., країни, які отримали раніше пільги на основі Торонтських або Лондонських умов, можуть отримати подальші пільги від кредиторів у вигляді списання 67 % чистої поточної вартості їхнього боргу. Якщо середній дохід на одну особу країни становить не більше як 500 дол. США, а відношення суми боргу до експорту не перевищує 35 %, може бути списано не більш як 50 % вартості боргу. Наприкінці 90-х років Неапольські умови застосовувалися з ініціативи МВФ і Світового банку для скорочення боргів найбільш вразливих країн з високою заборгованістю.

Ліонські умови (Lyon terms), узгоджені в грудні 1996 р., можуть застосовуватися до найменш розвинутих країн з високою заборгованістю на другому етапі реструктуризації разом з Неапольськими умовами. Вони передбачають скорочення чистої поточної вартості боргу на 80 % з виплатою іншої частини протягом 40 років за восьмирічного пільгового періоду.

- **Лондонський клуб кредиторів** — консультативний комітет найбільших банків-кредиторів, який засідає у зв'язку з переговорами їх з урядами країн-боржників з питань реструктуризації приватної заборгованості.
- У рамках Лондонського клубу банки укладають з урядом країни-боржника угоду або про щорічну реструктуризацію боргу, або про багаторічну реструктуризацію, якій підлягають лише виплати основного боргу.
- Всі інші прострочені суми повинні бути виплачені в момент підписання угоди про реструктуризацію.
- Лондонським клубом передбачені такі заходи, спрямовані на реструктуризацію боргу: викуп зі знижкою урядом країни — боржником приватного боргу своїх компаній в іноземних банків; обмін зі знижкою боргів на інші активи (наприклад, акції національних компаній), скорочення платежів для обслуговування боргу і надання нових позик для виплати старих боргів. У 90-ті роки ХХ ст. через механізм Лондонського клубу пройшли такі країни, як Аргентина, Болівія, Бразилія, Болгарія, Мексика, Нігерія, Польща, Філіппіни та ін.

Спільні та відмітні характеристики Лондонського і Паризького клубів кредиторів

Функціональна ознака	Лондонський клуб	Паризький клуб
Мета діяльності	Розв'язання фінансових проблем країн, які розвиваються, щодо обслуговування і погашення зовнішнього боргу	
Статус і організаційна структура	Неформальні організації без офіційного мандату з непостійним складом учасників	
Процедурна організація діяльності	Основні підходи до оцінки фінансової поведінки дебіторів і умов кредитування є ідентичними	
Періодичність скликання засідань	Жорстко не регламентується, засідання проводяться в разі поточної необхідності	
Початок діяльності	1976 р.	1956 р.
Сфера діяльності	Реструктуризація заборгованості комерційним структурам	Реструктуризація заборгованості офіційним (державним) кредиторам
Початок програми реструктуризації	Визначається дебітором (дата, вказана в інформаційному повідомленні боржника про відмову від сплати боргів)	Визначається кредитором (дата, з якої країни-кредитори відмовляються надавати боржникові нові кредити)
Представництво інтересів кредиторів	Інтереси кредиторів представляє Банківський консультативний комітет (БКК) з числа найбільш заінтересованих банків	Інтереси кредиторів представляють найвпливовіші банки, незалежно від їх частки у борговому фінансуванні
Можливість перегляду процентних платежів і основної суми боргу	Умови «старих» боргів не переглядаються. Клуб погоджує пакет заходів щодо реструктуризації заборгованості, і банки стають власниками нових євробондів	Домовленості минулих періодів можуть бути переглянуті
Необхідність підтримки		Реструктуризація заборгованості поєднується з вимогою підписання

Методи боротьби різних країн з глобальною економічною кризою 2007—2010 рр.

Країна	Сумарні обсяги запланованої (програмної) фінансової підтримки	Цілі та механізми виділення і використання фінансових коштів
США	3,7 трлн дол. США	<ul style="list-style-type: none"> — забезпечення стійкості іпотечного ринку за допомогою націоналізації приватних компаній, зайнятих у сфері іпотечного бізнесу («Fannie Mae», «Freddie Mac»), страхування урядом США довгострокових іпотечних кредитів з фіксованою ставкою відсотка; — забезпечення стійкості та нарощування ліквідності фінансово-банківської системи через викуп державою проблемних активів банків та інших фінансових організацій (іпотечних кредитів на житло і комерційну нерухомість, автокредитів), у рамках загальнодержавної програми TARP; викуп ФРС корпоративних боргів у фондів грошового ринку; націоналізацію компанії банківського бізнесу «Bear Stearns» (через надання їй урядового кредиту на суму 29 млрд дол. США); — підтримка страхового ринку способом націоналізації урядом США страхової компанії AIG (через надання їй урядового кредиту на суму 85 млрд дол. США); — підтримка фондового ринку через тимчасове кредитування Казначейством США фондових дилерів (операторів цінних паперів Казначейства США); кредитування ФС ринку комерційних цінних паперів; — стимулювання споживчого попиту способом випуску Казначейством США споживчих чеків (600 дол. США в розрахунку на одну особу) і зниження оподаткування фізичних осіб; — стимулювання попиту на ринку нерухомості через запровадження податкових пільг для покупців першого будинку (до 7,5 тис. дол. США на одного покупця); — стимулювання Казначейством США інвестицій у фонди грошового ринку через гарантування їх державою; — зниження податкового навантаження на бізнес через надання йому податкових пільг; — захист від безробіття через збільшення періоду одержання допомоги з безробіття (від 26 до 39 тижнів); — поліпшення фінансового становища муніципалітетів і штатів через викуп закладеного майна

Методи боротьби різних країн з глобальною економічною кризою 2007—2010 рр.

Країна	Сумарні обсяги запланованої (програмної) фінансової підтримки	Цілі та механізми виділення і використання фінансових коштів
Німеччина	695 млрд євро	<p>— підтримка фінансових інститутів фондового ринку через: надання держгарантій за борговими цінними паперами і підтвердженими зобов'язаннями фінансових інститутів терміном погашення до 36 місяців;</p> <p>— рекапіталізація банків через викуп їхніх проблемних активів (цінних паперів, зобов'язань) чи отримання пайової участі у власності (наприклад, надання фінансової допомоги обсягом 8,2 млрд. євро Commerzbank);</p> <p>— забезпечення фінансової стійкості страхових компаній способом гарантування державою їхніх зобов'язань;</p> <p>— забезпечення фінансової стійкості ринку нерухомості шляхом підтримання ліквідності найбільших банків-операторів на ринку нерухомості (наприклад, виділення банківській компанії «Нуро Real Estate Holding AG» 50 млрд євро для підтримання її ліквідності);</p> <p>— стимулювання споживчої і підприємницької активності через: скасування податку на автомобіль протягом року після купівлі його нового аналога; подвоєння податкового бонусу для кваліфікованих робітників на два роки; виділення 3 млрд євро на реконструкцію житлового фонду та об'єктів соціальної інфраструктури; організацію додаткової професійної перепідготовки для населення старшого віку або з низькою кваліфікацією; організацію 1000 додаткових робочих місць зі сприяння в пошуку роботи безробітним; подовження допомоги безробітним від 12 до 18 місяців; реалізації через програми поліпшення регіональної економічної структури (вартістю 200 млн євро); реалізацію програми кредитування малого і середнього бізнесу через державний банк розвитку («Die Kreditanstalt für Wiederaufbau» — КРВ); відстрочення до 2012 р. ухвалення закону щодо зниження нормативів викидів вуглекислого газу автомобілями і введення високих штрафів за їх невиконання; реалізацію програми розвитку залізничного, автомобільного та водного транспорту на період 2009—2010 рр. (вартістю 2 млрд євро); збільшення асортименту кредитних інструментів КРВ для підприємств, зайнятих інноваційною діяльністю, підприємств, які сприяють нарощуванню своєї енергетичної ефективності й використанню відновлюваних джерел енергії; розширення цілей фінансування Європейським Інвестиційним Банком у 2009 р. до 10 млрд євро; зменшення податкового навантаження на німецькі родини обсягом 6 млрд євро в 2009 р. і 10 млрд євро в 2010 р., зокрема скорочення ставки страхування за безробіттям від 6,5 до 2,8 %; зменшення податкового навантаження на малий і середній бізнес</p>

Методи боротьби різних країн з глобальною економічною кризою 2007—2010 рр.

Країна	Сумарні обсяги запланованої (програмної) фінансової підтримки	Цілі та механізми виділення і використання фінансових коштів
Великобританія	650 млрд англ. фунтів	— заходи, спрямовані на рекапіталізацію банків і компаній, нарощування ліквідності та стійкості банківської системи
Франція	361 млрд євро	
Австрія	25 млрд євро	— заходи, спрямовані на нарощування ліквідності та стійкості банківської системи; — захист приватних заощаджень через гарантування їх центральним банком на необмежені суми до кінця 2009 р.
Бельгія	20 млрд євро	— заходи, спрямовані на рекапіталізацію банків і компаній, запобігання банкрутству банків, нарощування ліквідності та стійкості банківської системи
Греція	28 млрд євро	— заходи, спрямовані на рекапіталізацію банків і компаній, нарощування ліквідності та стійкості банківської системи
Ірландія	500 млрд євро	— надання урядом країни абсолютних гарантій за депозитами всіх ірландських банків
Італія	40 млрд євро	— рекапіталізація банків і будівельних компаній
Нідерланди	250 млрд євро	— рекапіталізація банків, фінансових компаній, нарощування ліквідності та стійкості банківської системи
Канада	46 млрд канад. дол.	— стимулювання економічного попиту населення через зменшення податкового навантаження; — підвищення стійкості іпотечного ринку та банківської системи
Данія	35 млрд крон	— захист банківських вкладів
Ісландія	1,1 млрд євро	— збереження банківської системи

Методи боротьби різних країн з глобальною економічною кризою 2007—2010 рр.

Країна	Сумарні обсяги запланованої (програмної) фінансової підтримки	Цілі та механізми виділення і використання фінансових коштів
Республіка Корея	140 млрд дол. США 14 трлн вон	— збереження національної банківської системи (через гарантування державою зовнішніх боргів банків Південної Кореї обсягом 100 млрд дол. США); — нарощування ліквідності банківської системи; — стимулювання економіки за допомогою розробки й реалізації великих інфраструктурних проектів, у тому числі розширення регіональної інфраструктури; скорочення податкового навантаження на економічних суб'єктів
Японія	57 трлн єн	— стимулювання економічного попиту населення, підприємців через надання податкових стипендій родинам (60 тис. єн у розрахунку на одну родину); гарантування державою позик і кредитів для малого і середнього бізнесу; скорочення виплат у страхові фонди; зниження плати за проїзд шосейними дорогами; — стимулювання економіки шляхом збільшення в державному бюджеті резервів на надзвичайне кредитування
Австралія	14,4 млрд австрал. дол.	— підтримка економічного попиту через надання негайної та прямої фінансової допомоги пенсіонерам (по 1,5 тис. дол. одиноким пенсіонерам, 2,1 тис. дол. — подружнім парам пенсійного віку); надання прямої фінансової підтримки родинам із середніми і низькими доходами (по 1 тис. дол. на кожну дитину); надання фінансової допомоги з купівлі першого будинку
Китай	4 трлн. юанів	— стимулювання економіки через сприяння з боку держави спорудженню житлових будинків для родин з низькими доходами; розвиток інфраструктури у сільській місцевості, електроенергетики, водопостачання, транспорту, екологічних програм, НДДКР, відновлення районів, постраждалих від стихійних лих; зменшення податку на додану вартість

Джерело: Николаев И. Аналитический доклад «Россия и мир против финансового кризиса» / И. Николаев, Т. Марченко, М. Титова. — М. : ФБК, 2008. — С. 17—27.

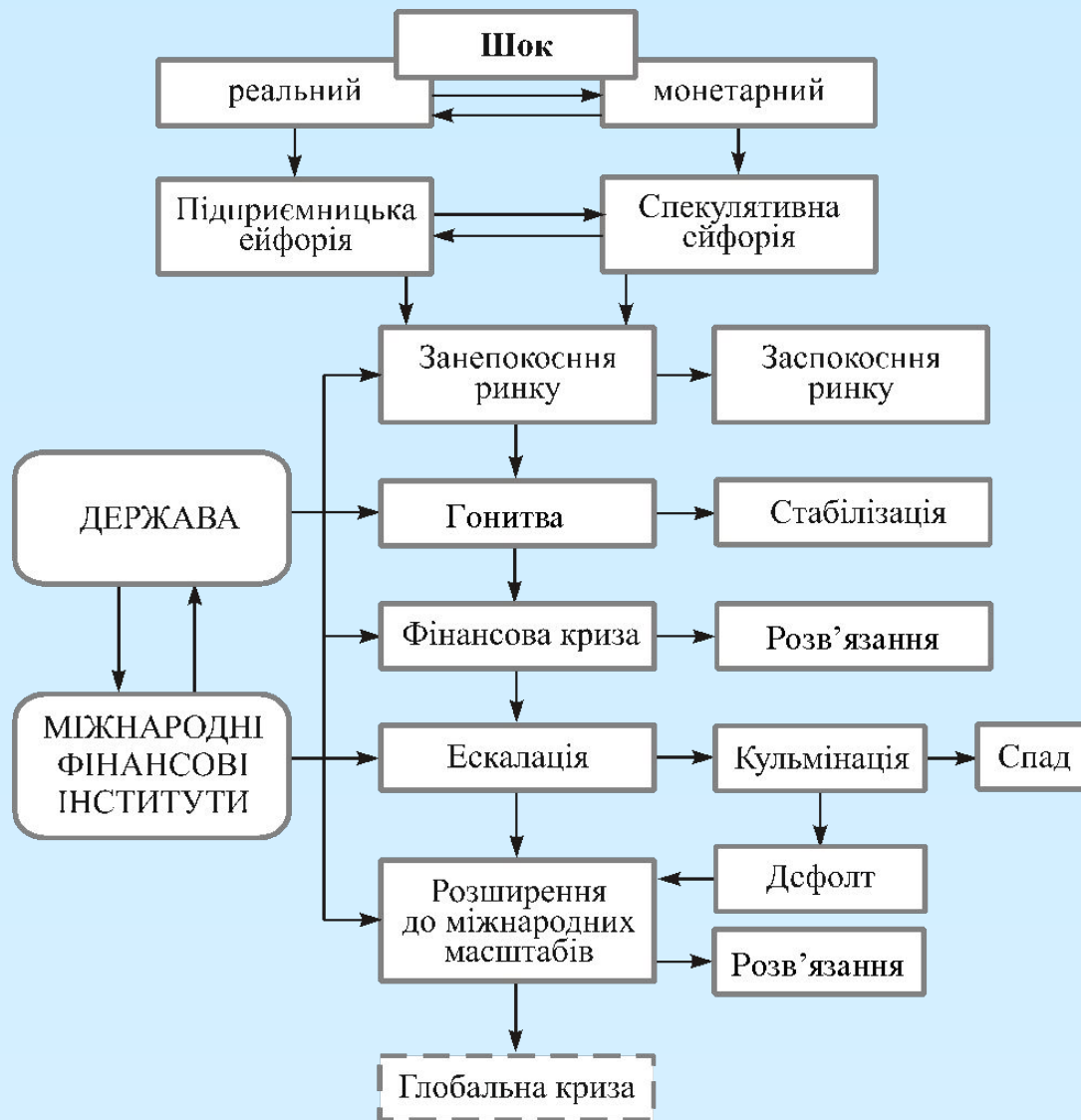

Рис. Модель розвитку фінансової кризи та антикризове регулювання

Стара модель глобального розвитку

- Підтримка сукупного попиту зростанням кредитів і боргів
- Десятикратне випередження зростання фінансових активів над реальними
- Стабільний рівень зайнятості в розвинутих країнах
- Валютна система з довірою до долара США
- Експорт дешевих товарів і послуг експортоорієнтованих країн, що розвиваються
- Масове і гнучке використання інформаційних технологій

Період нестабільності і турбулентності

Нова модель глобального розвитку

Рис. Еволюція моделі глобального економічного розвитку